

Қ.Жұбанов және қазіргі заман технологиясы

Мұхтарова А.С.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті (Қазақстан)

В статье раскрываются поиски преподавателями новых технологий, стремление к новизне и технология нового проектированного обучения.

There are considered quest of the teachers new technology, longing to novelty and technology of the new designed education in this article.

Қ. Жұбанов өз заманындағы педагогикалық ой – пікірден 40-50 жылдай алға кетіп, мұғалімнің оқушыға білім беріп қана қоймай,оны тұлғалық жағына қалыптатырушы екенін де атап көрсетті. Ал оқушыны тұлғалық жағына қалыптастыру мен дамыту қазіргі оқыту технологияларының басты мақсаты екендігі белгілі.

Қ. Жұбанов 1936 жылы «Қазақ тілінің грамматикасы» оқулығының алғашқы беттерінен- ақ оқушыға ізденіс жолын нұсқайды. Материалды сатылай бере отырып,ғалым балаларды жүйелі ойлауға төселдіреді.

Еңбектен қазіргі жаңашыл әдіскерлеріміз кең қолданып жүрген деңгейлік тапсырмалар арқылы дамыта оқыту әдісінің элементтерін байқауға болады. Оқулық құрылымы әр оқушының белгілі бір деңгейдегі тапсырмаларды орындау қажеттілігіне көңіл бөлген. Егер оқушы аз уақыттың ішінде көп тапсырма орындап үлгеретін болса,ол оқушының қабілетін,белсенділігін,іскерлігін,ал ұстаздың шеберлігін көрсетеді.Тілдік заңдылықтарды неғұрлым жақсы білсе, оқу технологиясының талаптарын да соғұрлым жақсы орындатады. Сөйтіп,деңгейлік тапсырмалард орындау барысында жақсы оқитын бала зерікпейді, орташа оқушы бос отырмайды,ал нашар оқитын оқушы бос көшіре бермейді. Бұл әдіс қазақ тілі сабақтарында өз дәрежесінде жүргізілсе,жақсы нәтиже беретінін кезінде Қ.Жұбановтың өзі жақсы аңғарған.

Оқулық беттерінен тілді оқытуда ұлттық менталитет пен дүниетанымды ескеру қажеттілігі көрінеді. Мысалы қарыны ашып,қазанның қақпағын аша берген баласына анасы: «Ақылды бала қазанның астын қарайды,ақылсыз бала үстіне қарайды»деген мақал айтып,баланың алдына проблема қояды. Бұл – түйін. Түйінді түсінген бала астына от жағады,түсінбеген бала- қақпағын аша береді. Ал анасының балаға ақылын тура айтпай,жанамалап айту себебі – проблеманы баланың өзіне шешкізу. Олай болса қазақ тілі сабақтарында халқымыздың көп жылдық тәжірибесі мен дүниетанымынан туған мақал- мәтелдер негізінде оқушыларды тауып сөйлеуге баулу,бала алдына проблема қоя білу – Қ.Жұбанов оқулығының ерекшелігі.

Қазіргі педагогика теориясы жаңашылдыққа бет бұрып,білім беру мазмұны жаңарып,жаңа көз қарас пайда болуымен білім беру құрылымында жаңа технологиялар өмірге келді. Дамыта оқу жүйесі енгізілді. Оның негізгі шарты оқушының ақыл ойын тәрбиелеу,баланы өмірге үнілдіру,оны өз бетімен білімін толықтыра алатын дәрежеге жеткізу. Бұл термин ғалымның еңбектерінде де кездеседі,бұл сөзге үлкен мән берілген.

Л.В.Занков өзінің жүйесінне негіз болатын дидактикалық ұстаным көрсетеді:

1. жоғары қиындықта оқыту;
2. теориялық білімнің жетекші рөлі;
3. оқу материалын жылдам қарқынмен игеру;
4. оқушылардың оқу үрдісін саналы түрде меңгеруі.

Бұл жүйенің негізгі мақсаты- баланы оқыта отырып,жалпы дамыту,оның еркіндігін қалыптастыру, өздігінен ізденуге,шешім қабылдауға дағдыландыру.

Дамыта оқыту жүйесінің ұстанымы бойынша оқушыларға қазақ тілінде меңгерткен білімді,фразалық тіркестерді, мақал-мәтелдер, нақыл сөздерді және т.б. жаттанды түрде меңгертпей,күнделікті өмірде өз орнында қолдана білуге,айтар ойларын анық жеткізе білуге дағдыландыру.

Жалпы оқыту технологиялары оқу процесінде жеке дара қолданылмайды. Олар бір сабақта бір-бірімен тоғыса келе, жымдасып қолданылуы мүмкін.

Сатылы оқыту – бұрында бар, Қ.Жұбанов оны қазақ тілінің заңдылықтарына қарай «Сөз бөлшектері жаңа термин, сөз құрамы» бірден ауыр материалдарға салмай,жеңілден бастауға, қиын деген түсінікті бөліп,бүтіндеп,сатылап түсіндіруге мүмкіндік береді. «Сөз ауызекіде сөйленеді, қағазға да жазылады. Жазылған түгел бір кітап болуы,тіпті бір ғана әріп болуы да мүмкін. Осы

сияқты ауызекі сөйлегенде сөзде ұзақ бір әңгіме, тұтас бір баяндама болуы да немесе бір- ақ ауыз сөз болып не бір нәрсенің ғана аты, тіпті бір ғана дыбыс болуы да мүмкін. Осылардың бәрі де сөз бөлшектері болады.» дейді ғалым.

Қ.Жұбанов мектеп мұғалімдеріне көмек көрсетуді екі түрлі жолмен жүзеге асыру қажет деген, бірі – тікелей мектепке келіп көмектесу, екіншісі – хат- хабар арқылы көмектесу немесе аулақтан оқыту. Аулақтан оқыту немесе **дистанциялық оқыту әдісі** қазіргі заман талабы. Ғұлама ғалым ертеңгі күнді алдын-ала болжаған. Дистанциялық оқытудың мынандай түрлері бар:

- Педагогикалық кадрлардың білім дәрежесін көтеру және сырттай оқыту жүйесін ұйымдастыру;

- әртүрлі мектептердегі, аймақтардағы әр алуан елдердегі ғылыми және оқу орталықтарының оқушыларын, мұғалімдерін, студенттерін жан – жақты біріккен зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру;

- Білімді өз бетінше меңгеруге көмектеседі.

Қашықтан оқытуды ұйымдастырудың әр түрлі технологиялары бар.

- **кейс технологиясы** оқытуда жасалынған әдістемелік материалдармен іске асырылады;

- **телевизиялық технология** тікелей эфирде лекция оқумен өткізіледі;

- **мультимедия технологиясы** бағдарламаны оқытатын электронды оқулықтар жасайды;

- **интернет- технологиясы** арқылы презентациялар түрінде лекциялар мен сабақтар өткізіледі.

Қашықтан оқыту – тыңдаушылар негізінен кеңістікте оқытушыдан немесе уақыт бойына алыстатылуын жиі және біржола сипаттайтын «оқу» түсініктемесі мен оның әдістеріне стандартты емес тәсіл жағынан келуі, қазіргі таңдағы білім беруді дамытудың жаңа кезеңі.

Дәстүрлі оқытудың түрлері қазіргі заманға жаңа ақпараттық технологиялар мен коммуникация құралдарын қолдануға аз бағытталған десек те, компьютер мен техникалардың аса жоғары жылдамдықпен дамуы және оның оның артықшылығы оқу үрдісінде жан – жақты пайдалануға мүмкіндік береді.

Қазіргі уақытта қашықтан оқыту Қазақстан Республикасының кәсіптік лицейлерінде, мектептерінде мамандар даярлауда интернет сетінің базасын пайдалану немесе әр түрлі технологияларды қолдану – бірден-бір перспективалы оқытудың түрі болып табылады. Мектепте қашықтан оқыту телекоммуникациялық жүйе және қазіргі компьютерлік құралдарға негізделген жаңа педагогикалық әдістер мен технологияларды жасау, оқыту процесін жетілдіру және дамыту, білім беру қызметін көрсету көлемін ұлғайту мен өрісін кеңейту үшін қажет.

Қ.Жұбанов өз заманындағы педагогикалық ой пікірден шамамен 40-50 жылдай озық етіп, әрбір пәннің тек білім ғана беріп қоймайтынын, сонымен қатар тәрбие де бере алатынын, оның үшін, ең алдымен оқушының ақыл-ойын тәрбиелеу керектігіне баса назар аударған.